

UDVARHELYI HIRADÓ

POLITIKAI, TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Előfizetési árak:

Egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fl. — Községek-, körjegyzők- és tanítóknak
egész évre 5 korona. — Telefonszám: 14.

Felelős szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számíttatnak. Nyilttér sora
50 fillér. — Megjelen hetenként egyszer, vasárnap
A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

Tisza István gróf.

Sz.-udvarhely, nov. 6.

Az országnak van immár kormányelnöke, a szabadelvűpártnak új vezére. Az a férfi, aki ma Magyarországon az ügyek vezetését átvette, egyike a legérdekesebb politikai egyéniségeknek. A neve egészen programot jelent. A cél tudatos politikának, az erélyes kormányzásnak, a gazdasági kérdések programját.

Tisza István gróf 43-ik életében aránylag fiatalon veszi át a kormányzást. És mégis teljesen kiforrott politikai karakter, akit lehet elkeseredetten támadni, de akit semmibevenni nem lehet. Mint Magyarország 15 évig kormányzó miniszterelnökének fiát, megkísérelték őt ellenesei egy ideig olyképen feltüntetni, mint aki az atyja dicsőségének fényével akarja bevilágítani politikai pályájának ösvényeit. De mihamar letettek róla. Soha férfira a német herbertizmus szavát kevesebbé alkalmazni nem lehetett, mint ép Tisza István grófra. Kvalitásainak legnagyobb dicsérete, hogy neki sikerült elfeledtetni, hogy Tisza Kálmán fia. Őt önmagában és önmagáért kellett tekintetbe venni.

Tisza gróf sohasem tartozott az ugynevezett népszerű emberek közé. Sohasem dolgozott és politizált az utcán. És mindig volt bátorsága véleményét kimondani akkor is, amikor az a nagy tömeg felfogásával ellentétben állott. Mint önálló gondolkodó ember, mindig a saját feje szerint formálta meg a véleményt, soha a tömegnek, az olcsó népszerűségnek engedelményeket nem tett, s innen magyarázható, hogy a könnyen hevülő utcai politika majdnem minden kérdésben szemben találta magát Tiszával.

Tisza István nem hevülékeny, nem fellengős egyéniség. Rövid programbeszédében — melyet a párt konferencián mondott — nem is kívánt, úgy látszik, hasonlatokkal, költő képekkel és cicerói körmondatokkal hatni. Szubjektive igaz is lehet, mert miért akarjon valaki másnak látszani, mint a milyen. De objektive valóban ráfért volna úgy a szabadelvűpártra, a mely esetleg nem közönséges harcokra vállalkozik Tisza zászlója alatt, valamint a fölizgatott országos közvéleményre, hogy az ellenzékéről ne is szóljunk, valamely élénkebb, lendületesebb kirajzolása ama céloknak, amelyek az új miniszterelnök szeméi előtt kell hogy lebegjenek, valamint az eszközöknek, melyeket e célokért mozgósítani készül. Mert ha amaz izgalommal és lelkesedéssel szemben, amely ma a nemzetet megragadta, a szabadelvűpárt és az új kormány nem lesz képes legalább is hasonló lelkesedést indítani magában és magáért másokban, akkor elvesztette a csatát.

Tisza István előszava a katonai programot illette, melyet nem részletezett, de alkalmasnak mondotta arra, hogy előbbre vigye a nemzet jogosult céljait a katonai kérdések terén. Ez, ha következményeiben megfontoltan volt mondva, több, mint amennyit Tisza István-

tól vártunk, mert világosan katonai céljaink dolgában stádiumnak tünteti föl a szabadelvű párt katonai programját. Az erős kézzel, melynek hírébe keverték őt, némi humorral nyilatkozott az új miniszterelnök, de magyarázat nélkül Nem tette hozzá, hogy az az erős kéz, amelylyel őt gyanúsították, az ellenzék megrendszabályozását jelenti, ellenben az az erős kéz, amelyre ő célzott, a szilárd, kemény, de igazságos kormánynak jelképe. Amazt aggodva nézik mindenek, emezt a közkormányzatban óhajtvá várják a hazafiak.

Igen röviden egy sötét pontot érintett az új miniszterelnök: a pénzügyi helyzet komolyságát. Ez a dolog talányszerűen hangzott, benne sok aggodalom rejlik s tartunk tőle, ha bővebb kifejtésére kerül a sor, sok kellemetlen meglepetés éri az országot.

A nemzeti politikát ismételve és a katonai kérdésekkel is kapcsolatban hangoztatja a program. Mikor, mint tulajdonképeni tárgyára rátér, a nemzetiségi ügygel köti össze, de általánosságoknál nem mond többet. A nemzetiségi törvényről, melynek megváltoztatása vagy eltörlése iránt tudvalevőleg országos mozgalom indult meg, nem emlékezik meg. Egyáltalán konkrét eszmét vagy célzt ebben nem tud, vagy nem akar megjelölni. Utolsó tárgya, a kormányzati politika, melyre nézve Apponyi provokációja folytán már a minap nyilatkozott s melyre nézve ma azt mondja, hogy célja a törvénytszetelet és törvényvégrehajtás alapján álló rend, ami röviden, de jól van mondva és becsület lesz ha úgy lesz

Tisza programjának elmondására a szerdai főrendiház ülése adott módot és alkalmat. Tisza István programja gazdag tárháza annak a súlyos anyagnak, amelyen szemlét kell tartania annak, aki a fentebbi kérdésre meg akar felelni. Várakozásunkat Tisza István beszéde csak részben elégitette ki, — már amennyiben a 9-es bizottság katonai programja nem eredeti szövegezésében maradt, — de maga az anyag, a tennivaló, a gazdasági, kormányzati és nemzeti munka ama tömege, amelyet mint új miniszterelnöknek felölelnie kellett, mutatja, hogy semmi elvesztegetni való időnk nincsen, dologhoz kell látnunk sürgősen, nem ha virulni, de ha csak élni is akarunk.

Egészben véve Tisza programja világos, határozott és igen nagy gyakorlati érzékre mutat. Sajnos, hogy az állami tisztviselők és tanárok fizetésemeléséről tett nyilatkozata visszatevészt szül, már amennyiben azt nem ejti el ugyan véglegesen, de elhalasztja a közig. tisztviselők és felekezeti tanárok fizetésrendezése idejére.

Az új kormányelnök egyike a mai magyar parlament legnagyobb műveltségű tagjainak. És szellemi kincstárát ma is még folyton gyarapítja. Kevés ember van ma a magyar parlamentben, aki ad hoc készülés nélkül minden szövegre kerülő kérdéshez hozzászólni képes

lenne, de Tisza gróf a kevesek közé tartozik. Parlamenti szereplése során pedig egyik beszédétől a másikig szinte szemmel látható volt, hogy ez a férfi újjólag ismét mennyit tanult. Műveltségeinek alaptónusa gazdasági, tehát teljesen modern.

Tisza István gróf cél tudatos, határozott őszinte és erős parlamentaire volt egész életében. Mindig mindenki tudni fogja róla, hogy mit akar. És éppen ezért nem tudjuk most és a jövő fogja megmutatni, hogy az a parlamenti fogadtatás, melyben őt az ellenzék részeltette, kire nézve jelent szerencsétlenséget.

Belföld.

— A parlamenti kilátások. —

Budapest, nov. 6.

Tisza István gróf nem fantaszt. Politikai viszonyainkat is töviről-hegyire ismeri. Éppen ezért az ellenzék nem ringathatja magát abban az illúzióban, hogy a legutóbbi gáncsvetésével valami nagyon meglepte az új kormányelnököt. Tisza István gróf eleve tisztában volt azzal, hogy őt az ellenzéki frakciók hozsánával fogadni nem fogják. Arra is számított, hogy kormányzásának elején tornyosuló nehézségekkel kell majd megküzdenie. Egész magatartása azt bizonyítja, hogy megfelelően csinálta meg egész politikai számítását. A politikai sakk táblán nyugodtan, higgadtan, számítással megteszi a maga lépéseit, kontrakariroz egy-egy konventikulumban látszólag pompásan kieszelt kupot és ezenközben halad a maga útján, mindig óvakodva attól, hogy a jogosult támadásnak még az önvédelem harcában se adjon alapot.

Konstatálni óhajtjuk, hogy a politikai helyzet a parlamentben még ki nem jegezesedett. Ez a diskusszió, mely most foly, mit sem bizonyít. Igaz ugyan, hogy az ellenzék szabadon portyázó része az első nap az új kormány képviselőházi bemutatkozását megakadályozta, ámde nem feltűnő-e, hogy a Kossuth-párt, az ország legnagyobb ellenzéke, távol tartja magát a most folyó játéktól?

Sőt észleljük, hogy olyan nagytekintélyű parlamentaire, minő például Beöthy Ákos, elkerüli a parlament tanácskozó termét. Nyilván, nem azért, mert meg van elégedve a most folyó taktikával. Előtünk világos, hogy a most harcoló elemek elég erővel az obstrukció tovább harcolására nem rendelkeznek. Nem rendelkeznek első sorban azért, mert az egész parlament egyértelmű ellenállása ellenére egy ilyen kisebbség hasonlóan jelentős harcot meg nem vihat. De nem vihat meg azért sem, mert a kaszinópárt is perhorreszkálja az állami szükségletek megakadályozásának romboló politikáját.

A nagy kérdés csak az, vajjon a konzulok végre is nem fogják-e magukkal ragadni a Kossuth-pártot, melynek ifjusága oly könnyen, oly inpolitikusan hevül. A párt előkelőségei hangulatának és felfogásának ismeretében reméljük, hogy ez ezuttal nem fog megtörténni vagy legalább a kormány ügyességétől függ. A kormánynak óvakodnia kell az önvédelemben még odáig is elmenni, a meddig más időkben joggal elmegetne. Jogosult támadásra pedig alapot adnia semmiképp sem szabad, mert az egy táborba hozza újra és kitaróan az egész baloldalt.

A lelkek tulnyomó részben a békére vannak hangolva, a mi most foly, az portyázás, személyek elleni küzdelem, melyben már nemzeti jelszavakat se hallunk. A liberális irányzat ellen megy a harc, a küzdelem minden ravaszságával és fogásával.

Politikai jegyzetek.

Budapest, nov. 6.

A hosszú, kínos válság fekete felhői oszladóban vannak, s a béke biztató sugarai megcsilantak a politika látóhatárán.

Az az örvendetes tény, hogy a szabadelvűpárt — komolyan féltett egységének teljes megóvása mellett — egyértelműen fogadta el a kilenczes bizottság jelentését, Tisza gróf módosításával együtt: a legbiztosabb perspektívát nyitja meg a további fejlemények tekintetében. Lehetetlen, hogy a nemzet megnyugvást ne találjon a fontos, nagy horderejű határozatokban, melyeket a közvéleményt mozgató katonai kérdésekben a szabadelvűpárt hozott, és melyek most kormányprogrammá lettek. Lehetetlen, hogy az ország hangulatát ne ragadja a béke és rend egyértelmű követeléséhez azok a vívmányok, melyeket a nemzet kapott. És lehetetlen, hogy az e hét folyamán kialakult új helyzetben az obstrukció — ha még úgy fogadkoznak is — meg ne gondolja további lépéseit.

*

A Tisza-kabinet kedden tette le az esküt Ó felsége kezébe. A keddi napnak legkiemelkedőbb momentuma Tisza gróf miniszterelnöknek a szabadelvűpárt esti értekezletén elmondott beszéde volt. Tisza gróf e programbeszéde kivétel nélkül jó hatást tett a szabadelvűpárt összes tagjaira, s kétségtelen, hogy ez a beszéd komoly bázisa lesz a kabinet előtt álló nagy munkának. Tisza gróf hangsúlyozta, hogy a nemzeti állam megteremtése képezi a kormány legfőbb programját. Rendkívül érdekesen vitatta a nemzetiségekkel szemben követendő álláspontokat, és egyéb kormányzati elveit, melyek valamennyien a nemzeti politika körül összpontosulnak. Végül kérte a párt tagjait, hogy vállvetve küzdjenek vele a haza boldogságának megszilárdításában.

*

Nagy napra virradt szerdán a magyar politikai élet: új érának kezdetére, mely elé bizalommal tekint az egész ország. A dunaparti palotában lüktetett az ország szíve. Az ülésen Daniel Gábor elnökölt, aki az elnöki előterjesztéseket azzal kezdte, hogy bejelentette Apponyi Albert grófnak a Ház elnökségéről való lemondását. És ekkor ezen pontnál váratlanul vihar támadt. A Szederkényi-párt, a néppárt és a Kossuth-párt egy töredéke nem akart belenyugodni Apponyi gróf lemondásába és nagy lármát keltett a kivánságok, hogy Apponyi gróf maradjon meg az elnökségben. A zivajgás kapcsán Daniel elnök az ülést többször felfüggesztette és mikor Tisza gróf a királyi kéziratot az óriási lármában felküldte az elnöknek, aki azt a szünni nem akaró zajban felolvastatta és kijelentette, hogy az tudomásul vétetett: olyan zürzavar támadt a baloldalon, aminőhöz hasonlót csak az obstrukció leghevesebb napjaiban láttunk. A baloldal szónokai az elnök eljárásában a házszabályok megsértését látták és elégtételt követeltek.

Az elégtétel másnap, a csütörtöki ülésen, be is következett azzal, hogy Daniel, maga is belátván a félreértés eloszlításának szükségességét, azt indítványozta, hogy a királyi kéziratra vonatkozó kérdést újra felteszi, és a Ház újra szavazzon. Ebben a baloldal teljes elégtételt látott s így a Ház tudomásul vette a királyi kéziratot.

Ezzel sikerülvén a szerdai vihar okát elsimítani, a parlamenti tanácskozásnak élessége tompult. Tisza grófnak ma, pénteken sikerült a Házban programbeszédét elmondani, melyet a főrendiházban még szerdán elmondhatott.

Politikai körökben remélik, hogy a parlamenti rend helyre lesz állítható és már a jövő héten betölthetik az elnöki és az egyik alelnöki helyet is, amelyre a szabadelvűpárt Perczel Dezső volt belügyminisztert és Jakabffy Imre volt belügyminiszteri államtitkárt jelölte.

*

Apponyi Albert gróf a képviselőház szerdai ülésén, valamint egy bécsi lapban részletesen nyilatkozott arról, hogy miért mondott le a képviselőház elnökségéről.

— Főleg azért mondtam le — jelentette ki Apponyi gróf — mert az utóbbi időben kénytelen voltam oly mélyen belemerülni a politikai ellentétekbe és a pártéletbe, hogy, nézetem szerint, ez nem egyeztethető össze a képviselőház elnökségével. A ki annyira beleavatkozik a politikai viszályba, mint az utóbbi időben kénytelen voltam azt én megtenni, az nagyon kiteszi magát a bírálatnak és attól lehet tartani, hogy ez a bírálat az elnöki szék méltóságát és tekintélyét veszélyezteti.

Apponyi gróf azt a reményét is nyilvánította, hogy a parlamenti rend helyreáll, mert az obstrukció folytatása szerencsétlenség lenne az országra nézve. A szabadelvűpártban bennmarad. Nincs oka a kilépésre. Tisza gróf megígérte, hogy abban a szellemben fog kormányozni, melyet ő is helyesel.

*

A Khuen-Héderváry-kabinet helyébe tehát a Tisza-kormány lépett. Most, midőn Khuen-Héderváry gróf visszalép, most, mikor személyéhez már semmiféle férték azokból a méltatlan gyanúsításokból, melyekkel törekvéseit és céljait oly kiméretlenül illették: most bizonyára nemcsak a szabadelvűpárton, de az ellenzék soráiban is minden objektív itéletű ember elfogja ismerni, hogy az annyira meghurczolt államférfiú híven és önzetlenül teljesített egy hazafias nagy kötelességet. Hónapokig ott állt egy ádáz harcban, mint valóságos ütköző központ; és felfogott a maga számára minden sebet, mely helyrehozhatatlan szituációkat teremtett volna, ha azokat az érdekeket érinti, amiknek szánva volt. Ugy tett, mint az a hős, aki együvé fogta és saját keblébe dőfte az ellenség lándzsáit, hogy így rést nyisson a nyomában jövő harcosoknak.

Khuen-Héderváry gróftól ezért a legnagyobb elismerés illeti!

*

Harminczhat esztendő óta nem volt olyan válságos helyzetben az ország, mint ebben az esztendőben, amikor a politikai harc megbénított minden közgazdasági munkát és haladást. Valóban erősnek és megállapodottnak kell lennie ennek az országnak, hogy anyagi katasztrófa nélkül tudta egész mostanáig a parlamenti küzdelmet folytatni, mert ha gyöngébbek lennénk, mint a milyenek vagyunk, bizony ismétlődött volna az 1873-iki nagy pénzválság.

A parlamenti harc alatt abban maradtak mind ama nagyszabású gazdasági és társadalmi reformok, melyeket a földmívelési, kereskedelmi és igazságügyi kormányok részben kilátásba helyeztek, részben már papirosra meg is valószínűsítették. Hát ez így nem tarthat tovább. A józan ész azt parancsolja most az ellenzéknek, hogy ne álljon többé útjába a tisztességes békekötésnek és támogassa az illetékes tényezőket abban, hogy az országot a békés gazdasági fejlődés útjára tereljék.

El Magyarországtól!

Sz.-udvarhely, nov. 5.

Ütötték és verték a nagy dobót Ausztriában, hogy Magyarországtól külön kell válni s a vámterületet elkülöníteni. Az osztrák agráriusok kezdték meg s folytatták az Alldeutschock, akik gazdaságilag Németországhoz kívánának csatlakozni, ők tudják, hogy miért? Amíg csak arról a két oldalról hallottuk a „Los von Ungarn“ riasztó kiabálását, addig nem nagyon sokat törődünk vele, mert egy évszázad története megtanított bennünket arra, hogy Ausztria kormányfőinek legkedvesebb gyermeke az osztrák ipar és ennek a kivánsága jöhet első sorban szóba a gazdasági viszonyok rendezésénél, a többi az Wurst.

Megtörtént azonban a csoda, hogy az osztrák ipari körök is hozzá csatlakoztak a „Los von Ungarn“ jelszóhoz, akkor méltán kiálthatunk föl: „Et tu mi fili Brutus!“ Mert az osztrák ipar nagyra növekedését Magyarországnak köszönhetette, annak a Magyarországnak, amelynek piacait monopoliusszerűleg okkupálhatta. Ezt a rut hálátlanságot megmagyarázni nem lehetett mindaddig, míg végre az események fölszínre hozták azokat a motívumokat, amelyek az osztrák ipart erre a megmagyarázhatatlan lépésre terelték.

Midőn ugyanis a múlt hó 3-ikán az osztrák

egyesült kereskedelmi és iparkamarák és ipari központi testületek, azon alkalomból, hogy a kereskedelmi szerződések megkötéséhez az anyagot összeállították, dísz nagygyűlést tartottak, az ipari szövetség elnöke, beszédében azon reménynek adott kifejezést, hogy az esetben, ha Ausztria és Magyarország közt csakugyan a gazdasági különválásra kerülne a sor, az osztrák agráriusok fognak magukkal beszélni hagyni és kinyitni a kaput az amerikai gabona előtt.

Ez a nyilatkozat mint a bomba csapott az osztrák agráriusok közé s a leghevesebb kifakadásokat idézte föl Simitsch von Hohenblum a gazdasági központi szervezetének elnöke részéről. Micsoda? mondja Simics, az gondolja önteltségében az osztrák ipar, hogy nem is létezik osztrák mezőgazdaság és erdészet és egy agrárius vám- és kereskedelmi politika csak Magyarországnak fekszik érdekében? Micsoda naivitás azt hiú, hogy az osztrák agráriusok az amerikai gabona előtt kaput nyissanak, vagy nem még nagyobb naivitás azt hinni hogy Oroszország és a Balkán államokkal a kereskedelmi viszonyt az osztrák mezőgazdaság rovására lehessen létrehozni, avagy Olaszországgal oly kereskedelmi szerződést kötni, amely megváltoztatott és eldugott borvámklauzulára alapítottassék?

Ezen agrármekkel szemben kereken kijelenti Simics, hogy az osztrák agráriusok óhajtják ugyan a gazdasági különválást Magyarországtól, mert akkor az osztrák mező- és erdőgazdaság egy nagy nyomástól szabadulna, de eszükágában sincs az így megszünt versenynyel a tengerentúli államok, Oroszország és a Balkán még sokkal nyomasztóbb versenyt fölcserélni.

És megfenyegeti az osztrák ipart, amiért a kormány elkényeztetett gyermekének nevez, hogy óvakodjék harcba elegendni az osztrák agráriusokkal, mert azok résen állanak, a kereskedelmi szerződésekhez az anyagot ők is elkészítették, a kormányhoz be is nyújtották és el vannak tökéve — még a magyar agráriusok segítsége nélkül is — azoknak érvényt szerezni. Ne számítsanak tehát az osztrák iparosok arra, hogy az agráriusok feje fölött kereskedelmi szerződéseket köthessenek a maguk előnyére s a mezőgazdaság kárára.

Az osztrák agráriusok tehát megadták a feleletet Neumann urnak oly világosan és oly félreérthetetlenül, hogy alig tehető fel, mintha az osztrák iparosok még egyszer mernének a külön vámterület mellett kardoskodni.

Dr. Körber csillapításai után tehát jön az agráriusoknak félreértést nem tűrő megnyilatkozása és így az osztrák ipar be kell érni a jövőben is a kezében lévő galambbal, lemondva egyelőre a távolból kinálkozó verébről.

De a gráci tartománygyűlésben lefolyt vita is mementóul szolgál az osztrák ipar nézve, hogy ábrándképekkel ne ámítsa magát Bárány Rákitszky, az ipar ama meglepő felkiáltását, hogy „El Magyarországtól“ csak úgy véli megmagyarázhatónak, hogy ily módon megtartja a maga számára a magyar piacot és ennek fejében kedvezményeket ad a magyar agrárterményeknek. Vagyis, hogy az osztrák ipar kereskedelmi szerződésre lépne Magyarországgal, és ekként biztosítva itt piacot, menne tovább hódítani Oroszországba és a Balkánra, sőt a tengerentúli is, természetesen megint csak azzal a feltétellel, hogy az ipari térfoglalásért azoknak is ad agrárkedvezményeket. E sakkhúzással szemben — mondja Rákitszky báró — résen kell lennünk.

Az osztrák agráriusok tehát látják iparuknak sötétben tapogatózó útjait, kezdik látni azt, hogy mit jelent rájuk nézve a külön vámterület. Pedig ezt ők nem így képelték. Ők azt hitték, hogy a külön vámterületet képező Ausztria első sorban az agrárvédelmet juttatja érvényre s csak azután engedí beszélni az osztrák ipart, amely ellenkezőleg az osztrák mezőgazdaságot igyekszik kijátszani.

Ilyen téves praemissák után lehet-e csodálkozni azon, hogy a következtetés is rossz volt és az „El Magyarországtól“ keserves fertőjébe kerültek, amelyből most már kézzel-lábbal igyekeznek kieviczkelődni.

A felső-ausztriai ipargyűlés sokkal körömfon-tabbal gondolkozik és linzi gyűlésén határvámokat kíván felállítani, de csak a magyar liszt és gabor, a ellen; de csak föltételeken. Ha ugyanis Magyarország lemond a zóna teher díszabásról és elfogadja a kilométer tarifát. Hogyha azonban Magyarország ezt el nem fogadja, akkor meg kell vámolni a magyar lisztet és gabonát.

Megint csak azt bizonyítják be ezzel a tisztelt linzi, amit az egykori torontáli sváb falu bírja, hogy: „Dumm száma, óba pffiff száma á!“ Mert azt meg mi mondhatjuk meg a linzi agrárgyűlésnek, hogy a zóna teherdíjszabás mellőzése esetén még a legvadabb közös vámterület magyar gazdának sem kell többé a közös vámterület. A zóna teherdíjszabás mellőzése ugyanis azt jelentené, hogy az osztrák piacokra olcsóbban jöhetne Németországon át az amerikai buza, még meglehetősen nagy vámok esetén is, mint a magyar buza vagy liszt. Tehát meg lenne sértve az az elv, hogy Ausztria piacai rendelkezésére állanak a magyar terményeknek s viszont az osztrák iparcikkek érvényesülhetnek a magyar piacokon. A kilométer teherdíjszabás nem lenne egyéb, mint a vámnak egy burkolt alakja. A túl okos bécsi a keserű méreg pilulát kínálja nekünk, még pedig vagy csupaszon, vagy ostyában, de így vagy úgy be kell venni.

No hát nem vesszük be. Erről biztosíthatjuk a bécsieket, akik e miatt egész nyugodtan mehetnek át Urfahrba sétálni ezeken a szép őzi napokon.

Annyit azonban most már tudunk, hogy az osztrákok könnyelműen dobálódtak az „El Magyarországtól“ jelszóval, de a visszavonulót már megfujta dr. Körber, megismerték a kishamisok egymás motivumait is és tömérdek magyar ember őszinte fájdalomra el fognak most már hallgatni. S.

Az idegesség az iskolában.

Az idegesség általánosan elterjedt betegség. Jóformán minden második ember szenved benne. Nem csoda, ha e bajjal az iskolás gyermekek körében is találkozunk. Jó azt idejében felismernünk, ha ellene védekezni akarunk, amely védekezésben a tanítók és tanárok az orvosok segítségére kell hogy siessenek.

Az iskolában az idegesség szempontjából háromféle gyermek vegyül együvé: 1. egészségesek, akik idegeseknek látszanak, 2. ideges hajlandóságuk és 3. ideges alkatauk.

Az egészséges gyermek szellemi fejlődése sorában is mindenkor felmerülnek olyan tünetek, amelyek a psychomechanismus bonczai tökéletlenségére, némely idegpályák éretlenségére vezethetők vissza. Ilyen a nagyozolás, az egoizmus, akaratoskodás, később az üldöztetés és a megfigyeltetés téves eszméi, az illúziók és ábrándok, a kényszerek, a suggestibilitás, a rapport és az öntudatszűkülés sokféle neme. Ide tartozik a serdülő kor vakmerő bátorsága, túlzott önbizalma, féktelen tettvágya, elbizakodott akarat, mindent jobban tudása, túlvértes reménye, könnyű befolyásolhatósága, szerfeletti hiszékenysége, végtelen boldogsága, határtalan világfájdalma, könnyelmű gondatlansága, lelkes idealizmusa stb.

Ezek egyenként és változó tömegükben annyira fokozódhatnak, hogy az idegesség látszatát öltik magukra. Tulajdonképpen nincsen bennük idegesség, amit legjobban bizonyít a mulandóságuk. Jönnek és mennek anélkül, hogy a fejlődő egyén jellemében megtapadnának. Idegességet sem szűnnek, csak erős szellemi túlfáradást a heves, tartós indulatok keltése esetében. A túlfáradást az ép idegzetű gyermek istenadta lustasága révén rendszerint kikerüli. A tartós kellemetlen hangulatok ellen már nehezebben védekezik. Az iskola tehát csak arról gondoskodik, hogy a gyermek eszének túlfáradását ne okozza, mert a lustaságot provokálja és a gyermekben tartós kellemetlen hangulatokat ne ébreszen, mivel ezek megbénítják a munkaerjét, megutáltatják vele a tanulást s ha igen hosszan tartanak meg nagyon erősek, idegességet is szülhetnek.

Az ideges hajlandóságú gyermekek a diszpozíciót a szülők betegeskedése okából öröklik. Világrahozott sajátságuk, hogy bár nincsen semmi bajuk, lelki életük a nyugalmas kerékvágásból könnyen kizökken. Érzékenyebbek vagy tompábbak a rendszerenél, gondolkodásuk, felfogásuk, fantáziájuk plus, vagy minusz tulajdonságokat mutat. A figyelem könnyen fárad náluk. Hangulataik változókéonyak, esékenyek, lobbánékonyak. Ambíciójuk, vagy közönyük fokozott. Értelmük koraérett, gyakran zseniálitást mutat, vagy a szokottnál lassabban fejlődik. Indokolatlan szimpátiák és antipátiák, nyugtalan, aggodalmas érzések, feltűnő, néha természetellenes vágyak uralják őket. Ezen lelki sajátságokat jellegzetes testi jelenségek is kísérik. Főfájás, vértódulás a fejben, szédülés, hideg kezek-lábak, emésztési s kiválasztási zavarok, rossz alvás, álomból felriadás, hajlandóságok a huruthoz,

lobosodáshoz, lázas állapotokhoz, a testi s szellemi gyors fáradékonyság, beszédbeli hibák, stb. ideges diszpozíció mellett szólnak.

Az ilyen gyermekek könnyen válnak idegesekké. Értelmük túlfáradása, vagy tartóssá váló kellemetlen kedély-émóciók biztosan behajtják őket a bajba. Nagy veszély környékezi őket már a szülői házban. Az a rossz szokás, amelynél fogva a legtöbb szülő gyermekeit a felnőttek körébe vonja, őket a nagyok ügyébe beavatja, azok örömeiben s bánatában osztozkodni engedi, sőt azok élvezeteiben (színház, bál, nyilvános szereplés stb.) is részesíti, a fejlődő gyermek idegrendszerét valóságilag megmérgezi. Hiába örül a korán érett értelemnek, az a test meg a lélek gyengülését, az idegességet eredményezi. Hasouló veszedelem várja őket az iskolában, pedig a tanulók egyharmada ideges hajlandóságokkal bír. Tulkorán, tulsokat és kedvetlenül kell dolgozniok. Az idegességet fakasztó lelki elfáradásnak számos iskolás gyermeknél történt pontos méréséből kiderül, hogy ki nem pihenhető túlfáradásnak esnek áldozatul:

1. ha apróbb gyermekek számára az iskola reggeli 9 óránál, nagyobbaknál reggeli 8 óránál korábban kezdődik. Minden ezt megelőző foglalkoztatás szintén veszedelmes, mert ugyanannyi üdítő álmat rabol el a gyermektől;

2. ha a tanítás a délutáura, vagy ismétlő órákra is kiterjed, mivel ilyenkor az elfáradás kétszeres;

3. ha a munkaidő napi 5-6 óránál több, ha a házi-gyakorlaton kívül a gyermek még otthon tanulandó leckét is kap vagy mechanikai magolásra kényszerítik; ez utóbbi a legfárasztóbb tényező;

4. ha évről vizsgákra vették alá, amelyek nemcsak céltalanok, hanem rendkívül károsak is;

5. ha az ó-kori nyelvek a tananyagot dominálják, mert ezek annál fárasztóbbak, minél fiatalabb a gyermek;

6. ha a gyermek egyéni tehetőségét meghaladó munkát követelünk tőle, mert ez az idegességet teremtő kedvetlenségnek egyik legfőbb oka; ki mire alkalmas, csak azt kell benne kifejleszteni, a korérettet vissza kell tartani, a hátramaradókat haladásukban támogatni;

7. ha az igazságos szigor és szükséges fegyelem testi meg lelki fáradást, vagy tartós kellemetlen hangulatokat ébreszt.

Másként áll a dolog az ideges alkattal felruházott gyermekekkel. Ezek többnyire idült betegségekben szenvedő, alkoholisták, epilepsziások, idegbajos, elmebeteg, öngyilkos vagy bűntevő szülők gyermekei. Öröklött s a világrahozott konstitúciójuk révén testi meg lelki fogyatékosokat mutatnak. Testi aránytalanságok és tökéletlenségek kifejezett idegességekkel, az idegrendszer kóros működésével, az érzékelés nehézségeivel, a közérzet tompaságával, a fájdalomérzés csökkent voltával, az indulatok hevességével, a magasabb rendű ethikus és esztetikus érzések hiányosságával, a figyelem tökéletlenségével, az értelem gyöngeségével, az emlékezés kitűnőségével, a fogalmak hézagosságával, a fantázia képtelenségével vagy teljes hiányával s az utánzási képesség rendkívüli kifejlődöttségével párosulnak.

E gyermekek majd ingerlékenyek és mozgékony természetűek, majd közönyösek és tompák. Mindkét esetben az iskolákban a társaikkal haladni nem tudnak, az utóbbiakat a haladásban gátolják és azonfelül erkölcsi vakáguknál, érzelmeik félszegségénél és cselekvéseik kiszámíthatatlanságánál fogva a többi tanuló zsenge, fogékony lelkét megfertőzik. Ezért sürgősen kívánatos, hogy az ilyen ideges alkattal gyermekek:

1. minden rendes iskolából kirekesztessenek, illetőleg számukra külön segítő osztályok vagy segítőiskolák szerveztessenek, amelyben orvosi segédkezés mellett, külön e célra képzett szakértő tanfériak nevelése alá kerüljenek, mint az Németországban is történik;

2. a nevezett segítő-iskolákban 15-16 éves korukig tartassanak, amíg biztos existenciát alapítaniok sikerül.

Csak ily módon lehet majd iskoláinkat megtisztítani az idegesség mételetől, a társadalmat s a hadsereget az ismert szociális körök legkiválóbb okozóitól megmenteni, számos családtól egy őket folyton üdülő rémet elhárítani és sok ezer egyébként elzülő egyént a hasznos, jóltevő, létet biztosító, megelégedést nyújtó munka számára megnyerni.

Tanár.

Ujdonságok.

Sz. udvarhely, nov. 6.

A magyarság a hadseregben. Dr. Heltai Ferenc az oklándi kerület országgyűlési képviselője „A magyarság érvényesülése a hadseregben“ címmel értékes munkát adott közre. A mű négy törvény országgyűlési tárgyalását tartalmazza. A négy törvény az 1791-iki IX., az 1807-iki II., az 1830-iki VII., s az 1840-iki VI. t. c. zik, melyek mindenike a hadsereg magyarságára vonatkozik s ugy e törvényekből, mint a rájuk vonatkozó országgyűlési tárgyalásokból nyilvánvaló, mennyire öröködték őseink a hadsereg magyar jellegének megőrzésén. Szükséges a történelem tanulságainak ilyenmő tárgyalása nem csak a politikai tudás előmozdítása céljából, de azért is, hogy lásson és okuljon a mai kishitű nemzedék, melylyel már-már azt is elbirják hitetni, hogy a nemzet lemondott a magyar hadseregről. A becses munka a Pesti Könyvnyomda-részvénytársaság nyomása s 4 koronáért minden könyvkereskedésben kapható.

Nőgyesületi ügyek. A helybeli jótékony Nőgyesület az emberbaráti szeretet gyakorlásában áll. Elhagyott árvák, özvegyek és gyámoltalan szegények ügyét karolja fel. Segítő jobjával támogatja a sorsüldözöttteket. Sajnos azonban, hogy szép, nemes és fenséges hivatását — a rendelkezésre álló anyagi eszközök elégtelensége miatt — csak részben valósíthatja meg, hiszen mindenütt a szükséghez mérten nem segíthet. Hogy feladatát Nőgyesületünk minél eredményesebben oldhassa meg s a szükséges anyagi eszközöket előteremthesse, f. hó 1-én dr. Damokos Andorné elnökle mellett tartott választmányi ülésén elhatározta, hogy még e hó folyamán, november 18-án megkezdje a *fillérestélyek* tartását s december 5-én pedig *teaestélyt* is rendez. A Nőgyesület nemes törekvéseit közönségünk mindig igazi buzgósággal méltányolta s anyagi és erkölcsi támogatását attól soha meg nem vonta. Hisszük, hogy a Nőgyesület estélyei az idén is népszerűek lesznek s hozzá fognak azok járulni társadalmi életünk föllendítéséhez. A Nőgyület választmányja az 1903/904-ik iskolai évre a következőknek szavazott meg segélyt: Györfly Mariska 200 kor., Kiss Irma 120 kor., Csizsér Erzsai és Margit 100-100 kor. tanítónőjelölteknek, továbbá Lukács Elekne gyermekei részére 120 kor. — Ezenkívül az ünnepi segélyezették közé négy gyámoltalan öreget vett fel.

Kinevezés. Az igazságügy miniszter *Diemár* Gyula szeptagotai járásbíróági aljegyzőt, a fordai törvényszékhez jegyzővé nevezte ki.

Egyházkerületi közgyűlés. Az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek f. hó 7-én kezdődik meg a 4-5 napra terjedő közgyűlése, melyen Br. *Bánffy* Dezső főgondnok elnököl. Az ülés most is, mint a multakból következtetni lehet, rendkívül népesnek ígérkezik. Fontos tárgyak kerülnek szőnyegre. Gondnokok és tanárok választása, ifju lelkészek kibocsátása és fölesketése, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségeknek az egyházmegyékbe való beosztása s jogi helyzete stb. A helybeli ref. kollegiumnál is ez alkalommal 2 rendes tanszéket fognak betölteni, az egyik a vallásstanári, másik a Ravasz Árpád el-távozásával megüresedett magyar latin nyelv és irodalmi. A kollegium képviselőiben — mint értesültünk — *Ugron János, Sebessi Ákos, Gyárfás Endre, Dr. Gyarmathy Dezső* és *Dr. Ráczkövy Samu* gondnokok; *Gönczi Lajos, Solymossy Endre, Félégházi Antal, Fejes Áron, Kovács Dániel, Szabó András, Szabó Árpád* és *Fazekas József* tanárok vesznek részt, míg a ker. papok közül *Péter Károly* esperes, *Biró Áron, Csia Kálmán, Jakab Albert, Lajos János* utaztak el a közgyűlésre.

A Korcsolyaegyesület gyűlése. A helyi Korcsolyaegyesület mult vasárnapra kitűzött gyűlését, miután a tagok az alapszabályokban előirt számban nem jelentek meg, nem tarthatta meg, s az ma délelőtt 11 órakor, a *vármegyeház kistermében* tartatik meg. E gyűlésen a határozatok a tagok számára nyára való tekintet nélkül hozatnak meg és arra külön meghívók nem bocsátattak ki.

Eljegyzés. *Szebeni Antal* e hó 5-én eljegyezte *Majorosy Ilonka* kisasszonyt Fehértemplomon.

Emléket az agyagfalvi réten. A székely emlékalap javára az Udvarhelyi Híradó szerkesztősége gyűjtés útján 121 kor. 20 fillért küldött. Ezen összeggel az alap javára 5381 kor. 52 f. folyt be. Az idáig tett kiadás 285 kor. 61 fillért tesz ki, ezen összeget levonva a fent jelzett összegből az alap összege tesz 5095 kor. 91 fillért, mely az Udvarhelymegei takarékpénztárba VI. 740. sz. betéti

könyvön van letéve. Hazafias adományáért az Udvarhelyi Híradó szerkesztősége fogadja ez uton is a végrehajtó bizottság hálás köszönését. *Ferencai János* végrh. biz. pénztárnok.

Az udvarhelymegyei r. k. esp. ált. tanító-egylet „Havasalyi“ köre f. hó 14-én d. e. 9 órakor kezdődőleg Fenyéden tartja meg őszi vándor gyűlését *Gáspár János* elnök vezetése mellett. A gyűlés tárgysorozata a következő: 1. Szent mise „veni sancte“val. 2. Gyakorlati tanítást tart a helybeli tanító. 3. Elnöki megnyitó. 4. „Deák emlékezete“ szavalja *Bálint Károly* tanító. 5. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 6. Szaval *Gáspár Árpád* tanító. 7. Felolvas *Péter Károly* tanító. 8. Szaval *Bakó Károly* tanító. 9. A gyakorlati tanítás bírálata. 10. Az alelnöki állás lemondás folytán megüresedvén, annak betöltése. 11. Esetleges indítványok. 12. A jövő gyűlés helye és tárgya.

Háziipar-szövetkezet a Székelyföldön. Még a nyár folyamán Sepső-Szent-Györgyön kosárfonó szövetkezetet akartak létesíteni. A szövetkezet célja az lenne, hogy miután a vidéken a finom fűzesszők is termelhetők, a kisgazdák gyermekei egyrészt rövid pár hónapos kurzusokon a durvább áruk, u. m. gyümölcsösomagoló, utazó stb. kosarak készítésére kitanítottassanak, másrészt azok a tanoncok, kik magukat a kosárfonó iparban öhajtják teljesen kiképezni, szakértő mester vezetése és felügyelete alatt meghatározott időre a szövetkezetbe felvétessenek és egy erős és intelligens iparososztály képződjék. A szövetkezet a földmivelési és kereskedelmi kormány támogatása mellett folyó hóban fog megnyitni.

Két jutalomjáték. A jövő hét folyamán a Polgár színtársulatának két kedvelt tagja tartja meg jutalomjátékát. Holnap hétfőn *Rátkai Sándornak*, ennek a tehetséges fiatal komikusnak, ki a társulat itteni működése alatt a közönség legkedveltebb férfi színésze lett, lesz meg a jutalomjátéka, mely alkalommal „Fokról-fokra“ című jóízű vig operette kerül színre. Szerdán, *Pálfi Nina* primadonna veszi ki jutalomjátékát és ez alkalommal *Rákosi* nagy hatást ért „Bolond“ cz. nagy operetteje fog menni. *Pálfi Nina* kedves, szeretetreméltó játékaival és hatalmas terjedelmű tiszta hanganyagával fészkelte be magát a közönség kegyébe, kit minden egyes fellépéte alkalomával a közönség tüntető lelkesedéssel fogadott és zajos óvációval ünnepelt. Így tehát mind a két jutalomjátékukat a közönség meleg pártfogásába fogja részesíteni. Itt említjük meg, hogy a társulat a maival még mindössze öt előadást tart. Ma vasárnap „Vereshaju“ kerül színre. Holnap hétfőn, *Rátkai jutalomjátékául* „Fokról-fokra“ operett megy; kedden az imént oly nagy szenzációt ért „Magyar dal“ kerül bemutatásra, melynek folytatásául „Csokonait“ adják. Szerdán lesz *Pálfi Nina* jutalomjátéka: a „Bolond“ és csütörtökön utolsó és bucsu előadásul „Obrenovics“ fog menni.

Esküvő. *Nagy Károly* folyó hó 28-ikán tartja esküvőjét *Jakab Vilma* kisasszonnyal *Jakab Lajos* iparos és neje leányával, Székelyudvarhelyen.

Helyreigazítás. Lapunk mult heti számában a városi közgyűlésről adott azon tudósításunk, mely szerint a Dr. Gyarmathy Dezső volt polgármester elleni kártérítési perben megítelt kamatkülönbözetet a képviselőtestület a házi pénztárból rendelte kifizetni, — tekintve hogy félreértésre adhat okot, — némi helyreigazítást igényel. Ugyanis a volt polgármester által a képviselőtestület utasítása alapján váltóra felvett 24000 kor. kölcsönkamatai az esedékesség idején a város által teljes összegükben ki lettek fizetve, a számadásokban el lettek számolva s azoknak mostani újabb kifizetése tehát elrendelve nem lett. A képviselőtestület határozatában azt mondta ki, hogy a fenti kölcsön után fizetett s 6 százaléknál magasabb kamatkülönbözetet méltányossági okokból a volt polgármesteren felhajtani nem kívánja.

Szegény tanulók felruházása ügyében a Nőegylet választmánya imént tartott ülésében a kezdeményező lépést megtette, mennyiben özv. *Kassay* Endrénét és *Pap* Andrásné felkérte a gyűjtő-iv kibocsátására, a pénzbeli segély és ruhadarabok átvételére. E helyen is kérjük a nemesszivű adakozókat, kegyeskedjenek a szegény tanulók ügyét felkarolva s viselt ruhák vagy pénzbeli segély adományozásával segítségükre sietni. A tél a maga hidegségével és zordságával nemsokára beköszönt, s jóleső érzés reánk nézve, ha adományainkkal a szegény tanulók könnyeit — habár részben is — letörülhetjük.

A róm. kath. plebánia templom belső javítása és diszítésére újabb adakoztak: *N. N.* 50 kor., *Burger Balázs* 10 k, *Jánosi Gyula* másodsor 10 k, *Homolay Lajos* 10 k, *Kasza Ferenczné* Mosdos 20 k, összesen 100 kor. I—V. közlemény szerint befolyt készpénz 1013 kor. Összesen 1113 kor. Fogadják a nemesszivű adakozók ez uton is hálás köszönését. *Jung-Cseke* Lajos apát plebános. *Pashek* Viktor pénztárnok.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesület folyó hó 10-én d. u. 3 órakor a vármegyei házi kistermében választmányi ülést tart, melyre a választmány tagjait az elnökség ez uton is meghívja. Tárgysorozat: 1. Jelentés az október 10 és 11-én tartott kiállításnál felmerült költségekről. 2. A komlószok létesítése ügyében teendő lépések megállapítása. 3. Folyó ügyek. 4. Indítványok.

Adományok a muzeum számára. A következő sorok közlésére kértünk föl: Azon névtelen adományozónak, ki az alapítandó vármegyei muzeum gyűjteményének gyarapítására 2 drb. régi pénzt ajándékozott, továbbá *Gaibel Aladár* és *Fidész Jenő* főreáliskolai tanulóknak, kik ugyanezen célra 2—2 drb. régi pénzt ajándékoztak, az udvarhelyvármegyei muzeum-egyesület nevében adományaikért e helyen köszönetet mondok. *Csehély* Adolf muzeumi-igazgató.

A magyar nyelv a hadseregben. Több napilap hirt adott arról, hogy a hadügyminiszter rendeletet bocsátott ki, mely szerint Magyarország területén az egyes községek, vagy törvényhatóságok által épített laktanyák, kizárólag magyar felirással látandók el. A kincstár által épített laktanyákon a feliratok magyar és német nyelven eszközözendők. A rendelet szerint a katonakönyvek is magyarul állítandók ki, a magyar hatóságokkal való levelezésnél pedig a hadsereg köteles a magyar nyelvet használni. A rendelet január elsején lép életbe. Amint most felhivatalosan jelentik, a hadügyminiszter ez intézkedését mindez ideig nem tette meg.

Személyi hir. Dr. *Hermann Antal*, fővárosi igazgató-tanár, volt egyet. m. tanár e hó 1-én országos körutja alkalmából városunkba érkezett. Egy napi itt léte alatt a gyarapodó megyei muzeumot és a város nevezetességeit tekiutotta meg.

A Csizmadia ipartársulat folyó hó 14-én szombaton, a temetkezési segélyalap javára az árubolt helyiségében zártkörű kosaras táncmulatságot rendez. Belépti díj személyenként 2 korona, családijegy 3 személyig 4 kor. A mulatság este 8 órakor kezdődik.

Nyilvános nyugtázás és köszönet. A következő sorok közlésére kértünk föl: A székelyudvarhelyi ref. templom kijavítására a következő adományok folytak be: *Dr. Damokos Andorné* öngyászata adományozott 15 koronát. *Gálfai Sándor* gyűjtőívén adakoztak: *Albert György* 60 fill., *Elekes János* 40 fill., *Domé Rezsóné* 1 kor., *Simon Jánosné* 2 kor., *ifj. Sándor Gergelyné* 2 kor., *Gálfai Sándor* 2 kor., *Pálfi Anna* 1 kor., összesen 9 kor. Hozzáadva e két összeget az alábbi gyűjtések eredményéhez, kitesz összesen 1117 koronát. Fogadják a nemes szivű adakozók az ev. ref. egyház hálás köszönését. *Vajda* Ferencz, ref. pap. *Kovács* Dániel, pénztáros.

A kir. pénzügyigazgatóság a napokban bocsátotta ki árverési hirdetményét, amelyben 15 udvarhelymegyei községre a borítal- és husfogyasztási adó beszedési jogát az 1904. évre nyilvános árverés útján bérbe adja. A községek, mint jogi személyek, a kikiáltási ár beigérése mellett, az árverést megelőzőleg hat nappal az árverésre kiirt adónemek beszedési jogát megválthatják. Árverezni szándékozik, az árverés megkezdése előtt, a kikiáltási ár 10 százalékat készpénzben vagy óvadékképes értékpapírokban, bánatpénzzel letenni kötelesek. Írásbeli ajánlatok szintén elfogadhatók. Ezek a kikiáltási árnak 10 százalékat képező bánatpénzzel ellátva, az árverés napjának reggeli 9 órájáig, a pénzügyigazgatóság főnökénél átadandók. Az árverés megkezdése után írásbeli ajánlatok nem fogadhatók el. Bérlelők az általuk bérbe vett községekben, csak azon esetre tarthatnak a lakosság számarányához mérten 1, 2, esetleg 3 italmérségi engedélyre igényt, ha az általuk megajánlott évi bérösszeg 1000 koronát meghalad. Oly községekben, melyeknek évi bére 1000 koronát meg nem halad, ily italmérségi engedélyek a bérlet tartamára csak akkor lesznek kiadhatók, ha azok az italmérsékek létszámába betudhatók. Az árverés napja f. hó 19. és 20-ikára van kitűzve.

Színház címmel új művészeti hetilap jelent meg, amely írásban és képben ismerteti meg a fő-

városi és vidéki színházak heti eseményeit. A lap munkásai: irodalmunk és művészetünk kitűnőségei, közérdekű cikkeikkel élénkítik a szép kiállítású és előkelő színvonalu újságnak gazdagon illusztrált tartalmát. A lapot *Falk Richárd* szerkeszti. Előfizetési ára egy évre 10 korona, számonkint 20 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest VIII. Baross-utca 59. sz.

Az „Ébredés“ naptára. Az Ébredés politikai hetilap az idén is kiadta Ébredés Nagtárát, mely gazdag tartalmával teljesen pótol minden más naptárt. Az Ébredés előfizetői (a most belépők is) ingyen kapják a képes naptárt. Jól teszi, aki mutatványszámot kér Magyarország e legszebb, legjobb és legelőcsőbb politikai hetilapjából, amelynek politikai vezére és cikkírója *Kossuth Ferencz*. Előfizetési ára negyedévre 2 korona. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Váci-utca 21.

Színházi hét.

Sz.-udvarhely, nov. 7.

A mult szombaton, okt. 31-én, *A postásfiu és a huga* négy felvonásos bohózat volt műsoron. A közönség zsufolásig megtöltötte a színházat és a darab végeztével a legnagyobb csalódással távozott onnan, mivel hiába rokonszenvez a színházjáró közönség a vig operettekkel, a bohózatokkal, a hyperbotorságok távol állanak az ő szellemének gondolkodásától, az izzéig magyar izléstől, amely sok hosszú éveken át tudott azzal a gondolattal megbarátkozni, hogy a színeszet kulturális célt szolgál, az ő szemében az sokáig csepürágás volt. Amidőn tehát elértük a célt, akkor ilyen üres szindarabbal megcáfolói azt, legalább is izléstelen dolog. A közönség csak úgy becsüli a színészetet, ha komoly feladatot minden ágának megfelel, mely szerint tudjuk, hogy egyáltalán csak akkor engedett teret a színészetnek, csak akkor hódíthatott teret itt a jó vidéken a diátrum, amikor az maga is megtisztult már a vásári komédiák és idétlen possék-nak lapos, brutális sarától. Ezért távozott csalódottan a termet telis-tele megtöltő közönség a Postásfiu és a huga előadása után, és azért érzett a színészet minden barátja fájdalmat midőn a színházban, mely egyrészt a nemzeti műfajunknak, másrészt a grácia, a könnyedség kultuszának szolgálatát tűzte ki céljául, grasszálni látta a vásári komédiás stílust, melynek keretében üres, semmit mondó játékok voltak a színészek szorítva. *Rátkai Sándor* a czimszerepben minden lehetőt elkövetett, hogy élénkséget keltsen. s ha ez néha sikerült is neki, az az ő érdeme. *P. Szepesi* Szidi Klári szerepében kedves volt és amit az énekesbeszéd és a színes dalprodukció terén produkált, határozottan elismerésre tarthat számot. Hangja szépen, tisztán csengett s megjelenése is hangulatos volt. A többi szereplők színtlen igyekeztek a rábízottaknak megfelelni, s ha a hatás mégis elmaradt, úgy az, mint fentebb mondók, csak a darabnak tudható be.

Vasárnap, nov. 1-én *Gárdonyi Géza A Bor* cz. falusi történetét adták. Közönségünk ezt a szívet, lelket gyönyörködtető darabot, melyből poézis és hamisítatlan magyar érzés árad ki, ismeri. A *Gárdonyi* alakjai élcelnek, jóízűeket mondanak, de nem azért, mert a szerző hálás szerepeket akart írni és holmi slagereket akart a szükséges helyeken a szokott raffineriával alkalmazni, hanem azért, mert az ő parasztjai és parasztasszonyai az adott helyzetben mást nem is mondhatnak. Nem mű parasztság van ebben a darabban, nem kassirozott népiesség, hanem maga az őseredet, törül metszett falusi élet, ami abban feltárul előttünk. A néplélek minden hibája és minden erénye, a földmives véralkatának minden indulata s minden jóérzése szól hozzánk, míg ez a kedves történet szemünk előtt lefolyik. Hogy ennek daczára a darabot mégis csak gyérszámú közönség nézte végig azt a halottak-estéjének tudjuk be, melynek hangulata a színpadra is ráragadt, s a szereplők is olyan érzéssel jöttek-mentek, mintha gyászfatyolós koszoru lett volna karjukon. A *Baracs Imre* szerepébe *Seabó* Ferencz ugrott be, s vállalkozása fölötté érezhető volt. A büszke, délczeg magyar parasztból olyan kapczabegyárt csinált, kinek a kezéből csak a bizonyos célra szolgáló két águ vasvilla hiányzott. *Szepesi* Szidi mint *Eszter* jó volt, azonban nem volt kellőleg diszponálva. *Kemény* Lajos mint *Matyi* és *Kendi* Boriska mint *Rózi* hoztak derűltséget a szívre. A *Rátkai* Göréje sem felelt meg a hozzáfűzött várakozásnak, míg a *Hortli* Durbintsa teljesen gyenge volt. *Vadász* Lajos a *Mihály* bátyából csinált élvezhetetlen öreget tulzásával. Jók voltak *Hervai*, mint *Baracs* és *Bánházi* Teréz, mint *Szunyogné*.

Hétfőn, nov. 2-ikán, harmadszor került színre telt ház előtt *Bob herczeg*, *Pálfi* Ninával a czimszerepben, aki szerepét ugyanazzal a kedvességgel győzte, mint a más két alkalommal, azonban ének-számain a változó időjárás nyoma érezhető volt. *Szepesi* Szidi: *Annie* szerepébe *Kendi* Boriska ugrott be — mert valószínű ugrasztották — s ha nem érte el azt a hatást mi e szerepnek kijár, úgy azt ének-számainak tudjuk be. Már ismételtlen figyelmeztettük e helyen *Kendi* Boriskát, hogy ilyen válalatokhoz ne engedje magát kapacitálni; ezzel nemcsak a darabnak, de magának árt. A közönség ettől eltekintve egész este jól mulatott s az elismerésből *Pálfi* Ninának ugyancsak bőven volt része.

Kedden, nov. 3-ikán, Leon Viktor operettje: *A Drótostó* volt műsoron. A drótostó, mely osztrák-teremk, azonban tárgya magyar s Trencsénben és Budapesten játszik, akkora közönséget gyűjtött egybe, mely más három estének is elég volna. A darabnak sovánka kis meséje van, s hogy az a fővárosban olyan zajos sikert érhetett el, az tisztán csak a kiállításnak és a közönség izlésének tudható be. Egy tizenéves éves tót fiúcskát Jánost szülei mielőtt világgá bocsátják, eljegyzik a tizenkét éves Zsuzskával. János idővel a fővárosba kerül, hol derék bádogos legény lesz belőle. Rég elfelejtette Zsuzskát s vőlegénye lesz mestere leányának. Ekkor vetődik a fővárosba Pfefferkorn Farkassal Zsuzska, a miből baj lesz, mivel a Jano-Zsuzska eljegyzésnek Pfefferkorn tanuja volt. Egy kis bonyodalom után minden jóra fordul. Jancsi elveszi mestere leányát s Zsuzska pedig Milos, falujabeli huszárkáplár felesége lesz, azonban előbb egy kaszárnya-felvonást is végig kell élvezni a közönségnek. A darabnak ami sikere volt az a zenének tulajdonítható, amelynek finom szövésű melodiai át vannak itatva valami szláv melankóliától, mely még a bécsi keringők zománccát is megfogta itt-ott. *Rátkai* (Pfefferkorn) nagyon is rituálizálta szerepét, s rögtönzött viczei melyek tulásba csaptak át, eltévesztették a hatást, s nyomukban nem derültség, de türelmetlenség kelt. *Vadász* jó volt a bádogosmester szerepében, *Kemény* Jankója szintén jó volt, érczes tenorhangjával aratott tapsot. *Pálfi* Nina kedves egyszerűséggel alkotta Zsuzska leányt és énekelni valójába sok érzést vitt bele. *Kendi* Boriska a szokott kedvességgel játszott a Miczi szerepében. *Szöreg* a Jankóval való duettjében kellemes hanganyagról tett bizonyosságot.

Szerdán, nov. 4-ikén, *Vadász* Lajos jutalomjátékául Suderman örökérvényű darabja az *Otthon* ment. Az új német drámaírók sorából egyik sem birt akkora elismerésre szert tenni a külföldön is, mint Sudermann Herman. Az „Otthon”-t alig egy évtizede, hogy Sudermann megírta, és ez idő alatt az egész világot megjárta. Nem hiába jelent új időszakot ez a mű; minden vonása mutatja, hogy megalkotója a szokottnál más hangon kíván beszélni a közönséghez; más alakokat akar élénk vezetni, más viszonyokat akar rajzolni, szinte vakmerően, elszántan és a való életnek megdöbbentő igazságával. És a darab minden újító törekvése mellett a színpadi hatás kipróbált eszközeit sem veti meg; nem csak kérdéseket vet föl, hanem becsületes szindarabot (mesével, cselekvénnyel és befejezéssel) is nyújt. A meséjét mindenki ismeri; a szigorú, puritán felfogása apa és a családjával meghasonlott színművésznő: két különféle felfogása a becsületről és életről kerül itt össze. Magda meghasonlott leány szerepében, — ki testben lélekben erőteljes, zordon, eleinte rideg, de gyermeke szeretetében mély érzésű színművésznő, ki végtelen szellemi fölényrel néz le atyjának szűk látókör korlátoltságára s nem szakíthatván saját énjével, atyját sirba taszítja — Sz. *Hervai* E. asszony tünt ki életteljes, erős alakítással. Eleinte, míg játékába belemelegedett, alakítása kissé színtelen volt, helytelenül hangsúlyozott, azonban már a harmadik felvonásbeli jelenetében nyílt-színen tapsot aratott, s a negyedik felvonás nehéz jelenetben erőteljes, világos és értelmes deklamációjával egyképpen fokozta a hatást. *Vadász* Lajos, a jutalmazandó, az apa szerepében jó volt, noha most is egy-két helyen esett túlzási hibába, már pedig a tragikumot a komikumtól egy hajszál választja el. Különben *Vadász* alakítása mi kifogás alá sem jöhet, mivel a gutaütött öreg embert művészi realizmussal játszotta és élesen színezte ki, amiért elismerésben a közönség részéről bőven volt része. *Kendi* Boriska a Mariska szerepében pompásan emelkedett ki és bizonyosságát adta drámai tehetségének. *Szabolcsiné* a nagynénéből, ebből a csipős öregasszonyból, komikát csinált. *Szathmári* Lajos, a lelkész szerepében beugrott, s lehet ezért, de azért is, hogy úgy járt-kelt a színpadon, mint egy római hős és tulkenetteljesen hangsúlyozott, nem felelt meg feladatának. A közönség nem jelent meg a színházban olyan számban, mint azt jogosan várni lehetett volna, noha a jutalmazandó barátai értékes meglepetésben részesítették s így az anyagi siker is megvolt.

Csütörtökön, nov. 5-ikén, *Három pár csipő* operettet adták. E régi osztrák termék süjettje ismeretes a közönség előtt. *Pálfi* Nina a csipész feleségének szerepében anyai természetes kedvességet, jóleső melegséget hozott a színpadra, hogy a színház közönsége egész este az ő játékának hatása alatt állott. A régi, feledésbe ment német dalok, *Pálfi* Nina által így előadva — ki hitte volna — megtették hatásukat, s az ő Lénijének igen szép és értékes mozzanatai vannak; kedves és szeretetreméltó volt, igazi művészi érzéssel és izléssel énekelte és pajkos játékával is teljesen érvényre juttatta ezt a semmit mondó szerepet, melyben pár szót visszavisszatérve százszor százféleképpen mond, végig az egész darabon váltakozó helyzetek szerint lágy érzélgőssége, gyermekes eltökélése, kedves alakossága, szilaj tüze, megannyi finnyességei szép alakításának, Volt taps és ujjazás bőven, amelyből jutott *Rátkai* nak, a csipésznek is, ki ma szintén elemében volt. Megemlítjük még *Szöreg* et, ki ügyes alakításával szintén hozzájárult a sikerült estéhez.

Pénteken, nov. 6-ikán *Kemény* Lajos jutalomjátékául Szigligeti Edének *II. Rákóczi Ferencz* cz. történelmi színműve ment. A közönség nem igen érdeklődik ilyen régiebb és a hazafias érzéstől elejétől

végig áthatott darab iránt, mert csupán a karzat telt meg nézőkkel és a tanuló ifjúság volt nagy számban képviselve; ezektől eltekintve alig voltak 20—30-an a színházban. A darab előadása inkább több jóakaratot mint pozitív sikert mutatott; nem domborodott ki elég egységesen. *Kemény* Lajos alakításában meg volt ugyan a kellő igyekezet és hűv, de sem hangjánál, sem pedig alakjánál fogva nem volt eléggé imponáló; *Bánházi* Teréznek mint Zrínyi Ilonának ellenben meg volt a megfelelő alakja, de túlzott kiabálásba tévedt hevesebb kitöréseivel a megkívánt méltóság rovására. Szép megjelenés volt *Kendi* Boriska; *Vadász* még valamivel előkelőbb és markansabban alakíthatna volna *Bercsényi* t; jó volt *Rátkai*, mint páter Kuitelius; ezzel is bizonyították szolgáltatva individualizáló tehetségének. Ma, szombaton, a *Drótostó* operett megy. (r.)

Legujabb.

— Fővárosi tudósítónk távirati jelentései. —

Budapest, nov. 7.
(Érk. délután 4 ó.)

Tisza ünneplése.

Szabadelvü-pártban tegnap este zajos óvá-
cziókkal fogadták és ünnepelték Tisza István
grófot a Házban elmondott programmbeszédjéért.

Itt beszélték, hogy az államtitkári kérdés
is elintéztést nyert. E szerint: kereskedelemügyi
államtitkár Szerényi Béla gróf; földmivelés-
ügyi államtitkár Makfalvy Géza lesz.

A Kossuth-párt értekezlete.

A függetlenségi párt Kossuth Ferencz
elnöksével tegnap, pénteken, esti értekezletén
elhatározta, hogy a döntő értekezletét hétfőn
este tartja meg, melyen határozni fognak a kor-
mánnyal szemben követendő magatartás felett.

Elnök választás.

A képviselőház mai ülésének elején Da-
niel elnökölt. Mindjárt a gyűlés elején meg-
ejtették névszerinti szavazással az elnökválasztást.
Az ellenzék üres czédulákat dobott az
urnába.

Az eredményt Daniel Gábor alelnök dél-
ben hirdette ki. Beadtak összesen 187 szava-
zatot. Ebből esett Perczel Dezsőre 158. E
szerint a Ház elnöke Perczel lett.

Daniel Gábor ez után az ülést 10 percre
felfüggesztette.

A szünet után Perczel fekete diszmagyar-
ban az elnöki emelvényre lépett és fogadalmat
tesz a törvény, házszabály megtartására. Részre-
hajthatlan és páratlan lesz — ugymond — és
ebben kéri a Ház támogatását. (Eljenzés.)

Ezután elrendelte az alelnök a választást,
melynek rendén Jakabffy Imrét 158 szava-
zattal alelnökké választották.

Most a miniszterelnök programja követ-
kezett.

Elsőnek ehhez Kossuth Ferencz szólalt
fel. Kijelentette pártja nevében az új kormány
iránt a bizalmatlanságot.

Ezután hosszasan bírálja a miniszterelnök
programját.

Kiadja: Becsek D. Fia könyvnyomdája.

Telefonszám: 14.

Sz. 69—1903. ip. fb.

Hirdetmény.

Udvarhelyvármegye területén háziipar elő-
állításával foglalkozók figyelmét ezuttal is fel-
hívjuk azon körülményre, hogy:

1. A József főherceg Sanatorium-Egyesü-
let Budapesten, a régi országház épületében
(Sándor-utcza) házi és népipari kiállítást, s ez-
zel kapcsolatosan karácsonyi vásárt rendez.

Ezen kiállítás f. évi december hó 1-én
nyílik meg és vizkeresztig tart.

2. A székely társaság Szegeden, tisztán
székely háziipari cikkekkel, karácsonyi bazárt
rendez.

Ezen kiállítás f. évi december hó 15-én
nyílik meg és vizkeresztig tart.

Ugy a budapesti, mint a szegedi kiállításra
küldött tárgyak oda és visszazállítása 50%
vasuti kedvezménnyel történik.

Az eladott tárgyak árából 10% vonatik
le a költségek fedezésére.

A kiállítási tárgyak Budapestre a József
főherceg Sanatorium-Egyesület irodájának (Sán-
dor főherceg-utcza, régi országház) czimezve
legkésőbb november 23-án,

Szegedre a Székely társaságnak czimezve
legkésőbb december 10-én adandók fel.

A kiállítási tárgyak mellé árjegyzék csato-
landó, s azonkívül minden egyes tárgyon az ár,
és tulajdonos neve kitüntetendő.

Iparfejlesztő bizottságunk a kiállítókat eze-
ken kívül bejelentési ivekkel, a még szükséges
további utasításokkal; valamint indokolt esetek-
ben mérsékelt anyagi támogatással is hajlandó
ellátni.

Felhívjuk a háziipar előállításával foglal-
kozókat, hogy iparuk ismertetésére és értékesi-
tésére szolgáló ezen kedvező alkalmat ne mu-
lasszák el s abban vegyenek részt.

Iparfejlesztő bizottság.

Székelyudvarhelyt, 1903. november 7-én.

Hollaki s. k.

Ádam Albert.

Elismert **Női Kalapok**
legdivatosabb nagy választékban

Barcsay Károly

— női- és férfidivat áruház —
SZÉKELYUDVARHELYTT (Főter.)

Személyesen tett bevásárlásaimról
visszatérve, üzletemet a legujabb divat
szerinti

ujdonságokkal

láttam el úgy a női, mint a férficzik-
kekben, s mielőtt őszi és téli bevá-
sárlását a n. é. közönség megtenné,
kérem úgy a szolid árakról, mint a
cikkek jóságáról meggyőződni szí-
veskedjék. Becses pártfogást kér
mely tisztelettel

Barcsay Károly.

Szolid és Divatcikkek
olcsó árak! nagyraktára

Van szerencsém a n. é. közönségnek tudomására
hozni, hogy Székelyudvarhelyen (Kossuth-u. 56. sz.
a.) a Pannajoth-féle házban fogászati műtermet
rendeztem be.

Melyben nemcsak fogorvosi munkákat, ha-
nem minden fogtechnikai munkát is, u. m.:
fogsorok betételét, csapfogak és aranyko-
ronák elkészítését, valamint régi, vagy
eltörött fogsorok kijávitását pontosan és
jutányos árban eszközölöm.

Együttal tudatom a tisztelt közönséggel, hogy ál-
landóan ide telepedtem le. Rendelési óráim: d. e.
10—12. d. u. 2—4 óráig.

Tisztelettel **Dr. Kovács Géza,** orvostudor.

